

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŐTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research

Cilt: 16 Sayı: 98 Mart 2023 & Volume: 16 Issue: 98 March 2023

Received: March 03, 2023, Manuscript No. jisr-23-91587; Editor assigned: March 06, 2023, PreQC

No. jisr-23-91587 (PQ); Reviewed: March 20, 2023, QC No. jisr-23-91587; Revised: March 24, 2023,

Manuscript No. jisr-23-91587 (R); Published: March 30, 2023, DOI: 10.17719/jisr.2023.91587

www.sosyalarastirmalar.com ISSN: 1307-9581

**PROF. DR. ORHAN ÇEKER. FIKİH DERSLERİ-1. KONYA: TEKİN KİTABEVİ, 9. BASKI, 2016,
224 SAYFA, ISBN: 978-605-88662-2-5**

**PROF. DR. ORHAN ÇEKER. FİQH LESSONS-1. KONYA: TEKİN LIBRARY, 9TH EDITION, 2016,
224 PAGES, ISBN: 978-605-88662-2-5**

Mehmet ERGÜN*

ÖZ

İslâm fıkıh tarihinde şahit olunan en bilindik tarifiyle; “*Kişinin amel yönünden hak ve sorumluluklarını bilmesi*” anlamına gelen fıkıh ilmi; on dört asırdır ibadet esasları, aile hukuku, ceza hukuku, miras hukuku, eşya hukuku, yabancılar hukuku vb. alanlar yanında İslâm ticaret hukukuna ilişkin meselelerde de Müslüman ve Müslüman olmayan toplumlar için âdil ve hakkaniyetli çözüm kaynağı olmuş, beşerî hukuk sistemlerinden bağımsız, özgünlüğü kabul edilmiş, evrensel ve ilâhî bir hukuk nizamıdır. Bu bağlamda İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin İslâm ticaret hukukuna ilişkin meseleleri asgari seviyede öğrenebilmeleri için Prof. Dr. Orhan Çeker tarafından telif edilen, 1’inci baskısı 1984 yılında yayımlanan *Fıkıh Dersleri-1 adlı ders notları* aradan geçen uzun süreç içerisinde 11’inci baskısı yapılan bir kitaba dönüşmüştür. İşte bu sebeptendir ki, İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri’nde okuyan öğrencilerin gereksiz bir takım detay ve anlatımlara girmeksizin, asgari seviyede İslâm ticaret hukukuna ilişkin bilgileri edinebilmeleri için alanın konu ve başlıklarını içeren *Fıkıh Dersleri-1 adlı kitabının* edinebildiğimiz 9’uncu baskısının değerlendirmesini yaptık.

Anahtar Kelimeler: İslâm Hukuku, Fıkıh, Fıkıh Dersleri-1, Orhan Çeker.

* Doç. Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Bartın/Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Bartın University, Faculty of Islamic Science, Bartın/Turkey
mergun@bartin.edu.tr & 0535. 480. 3975

ABSTRACT

With the most familiar description witnessed in the history of Islamic fiqh; the science of fiqh, which means “to know one’s rights and responsibilities in terms of deeds”; principles of worship, family law, criminal law, inheritance law, property law, foreigners law, etc. for fourteen centuries. It is a universal and divine legal system independent from human legal systems, whose originality has been accepted, which has been a just and equitable solution for Muslim and non-Muslim societies as well as in matters related to Islamic commercial law. In this context, in order for the students of the Faculty of Theology and Islamic Sciences to learn the issues related to Islamic commercial law at a minimum level, the lecture notes named Fiqh Lessons-1, which was copyrighted by Prof. Dr. Orhan eker and whose 1st edition was published in 1984, turned into a book whose 11th edition was published in a long period of time. For this reason, we have evaluated the 9th edition of the book called Fiqh Lessons-1, which includes the topics and titles of the field, so that the students studying at the Faculties of Theology and Islamic Sciences can acquire a minimum level of information on Islamic commercial law without going into unnecessary details and explanations.

Key Words: Islamic Law, Fiqh, Fiqh Lessons-1, Orhan eker.

GİRİŞ

Müslüman toplumlarda fıkıhın ve İslâm hukukunun günümüze kadar işlerlik ve dinamizmini sürdürebilmeyi başarmış olan dallarından birisi de hiç şüphesiz muâmelât yani ticaret hukuku dalıdır. Müslüman bireylere göre, Allah Teâlâ’ya ibadet ederken ibadet esaslarına riayet ederek ibadet etmek ne kadar gerekli ise, ticaret hukuku alanında da fikhî esaslara uygun bir biçimde ticaret yapmak o kadar önemli ve gereklidir. Sözelimi, Müslüman bir kişi namazını fikhî esaslara göre huşû, ihlâs ve samimiyet ile kılarken, ticaret hukukunda fikhî esasların artık günümüzde bağlayıcı ve gerekli olmadığını savunamaz. Kesin delil ile haram kılınan faizli işlem ve muameleleri helâl ve hukuka uygun göremez. Çünkü Allah Teâlâ rahat ve menfaatine uygun olan dinî emirleri alıp buna karşın menfaatine aykırı ve kişinin rahatını bozan bir takım dinî emirleri yok saymanın ağır sorumluluk gerektirdiğini buyurmaktadır (bk. el-En’âm 6/159). Prof. Dr. Orhan çeker tarafından telif edilen *Fıkıh Dersleri-1* adlı bu eser dinî meselelerde gelecekte topluma rehberlik vazifesi yapacak olan İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi öğrencilerine İslâm ticaret hukukuna ilişkin giriş mahiyetinde bilgiler kazandıracak nitelikte bir eser olması sebebiyle değerlendirmesi gereken akademik bir eserdir.

1. Prof. Dr. Orhan eker. *Fıkıh Dersleri-1*. Konya: Tekin Kitabevi, 9. Baskı, 2016, 224 Sayfa, ISBN: 978-605-88662-2-5.

Prof. Dr. Orhan Çeker'in İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin İslâm ticaret hukukuna ilişkin asgarî düzeyde bilgi edinebilmeleri için telif ettiği "Fıkıh Dersleri-1" adlı ders kitabının içeriği şöyledir:

Giriş kısmında (Çeker, 2016, 1-37) hukuk kavramı, hukukun ortaya çıkışı, hukukun tasnifi, hak sahipleri, fıkıhın tanımı, fıkıhın kaynağı, İslâm hukuk sisteminin başka hukuk sistemlerinin etkisinde kalıp kalmadığı meselesi, İslâm hukukunun diğer bir kısım hukuk sistemlerine tesirleri, ünlü Mâlikî hukukçusu İbn-i Rüşd el-Hafîd'in (ö. 595/1198) 65 kitaptan oluşan *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-muktesid* adlı meşhur mukayeseli eseri bağlamında fıkıh bahisleri/fıkıhın sistematiği/fıkıhın ana başlıkları, Hanefî, Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine ilişkin detayına girmeksizin bir kısım kaynak kitaplar ile fıkıh ve modern hukukun bölümleri hakkında özlü bilgiler verilmiştir

Giriş kısmından sonra kitapta herhangi bir bölüm sayısı zikredilmeksizin doğrudan doğruya "Muamelât" başlığı altında sırasıyla alışverişler, bey', icab-kabul, meclis, mebi', ehli zimmet ile muameleler, ikâle, akitlerde ca'li şartlar meselesi, muhayyerlik ve çeşitleri, muhayyerliklerin veraseti ve sona ermesi, bey' akdinin tasnifi, karaborsacılık, faiz, sarf, karz, selem, istisnâ', şüf'a, icâre, hibe, emanetler, vekâlet, kefalet, havale, rehin ve şirketler olmak üzere ticaret hukukunun önemli kavram ve konuları ele alınmaktadır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Değerlendirdiğimiz kitapta edindiğimiz bir kısım mühim bulgular şunlardır:

1- Kitap, İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri talebelerinin ticaret hukuku alanında asgarî seviyede edinmeleri gereken fikhî bilgileri kapsayan *ders notlarından oluşturulan bir ders kitabı* niteliğinde hazırlanmıştır.

2- Yazarın *Önsöz* kısmında kitabına "Hamdele - Salvele" (Çeker, 2016, 13) ve fıkıh ilminin öğrenimini teşvik eden bir hadis-i şerif ile başlamış olması (bk. Buhârî, "İlim", 13) öğrenciye fıkıh dersinin önemini hissettirmesi açısından önemlidir. Ancak bu duaya Besmele'yi de eklemiş olsaydı daha isabetli olurdu. Zira İslâm ilim geleneğinde "Besmele, Hamdele ve Salvele Üçlüsü" taksimi kabil olmayan değerlerdendir. Ayrıca *Önsöz* kısmını da "Benim muvaffakiyetim yalnız Allah'ın yardım ve inayetiyledir. Yalnız O'na güvenir ve yalnız O'na dayanırım. Dönüşüm de O'nadır." (Hûd 11/88) dua makamındaki bir âyet-i kerîme ile bitirmesi de öğrenciye derin bir şuur ve samimiyet kazandırabilmek için oldukça yararlı bir girişim olabilir kanaatindeyiz.

3- Kitapta “Kısaltmalar” ve “Dizin” kısımlarının olmayışı kitabın önemli eksik yönlerindedir. Çünkü kitaplardaki “Kısaltmalar” ve “Dizin”lerin öğretici ve kolaylaştırıcı taraflarının olduğu kesindir.

4- Yazar, kitabında Hammurabi Kanunu, H. Cahit Oğuzoğlu, Senâi Olgaç gibi beşerî hukukun öncülerinin eserlerine de atıflar yaparak talebelerin *mukayeseli fıkıh* ilgi ve melekelerini canlandırmaya yönelik gayretler sarf etmiş ise de bu durumu farklı ve daha çok hukuk duayenleri ile daha da zengin kılabilirdi.

5- Kitap, özenle seçilmiş klasik fikhî eserler, muasır İslâm hukuku kaynakları ile kanunlar ve fetva kitaplarından oluşan seçkin bir “Bibliyografi” içermektedir (Çeker, 2016, 221-224).

6- Kitabın sonunda bir “Dizin” ile kitapta geçen bazı fikhî kavramlarının anlamını içeren basit bir *sözlüğe* yer verilmiş olsaydı öğrenciler için çok daha yararlı olurdu.

7- Kitapta konularına ilişkin olarak Mecelle’nin ilgili kaide ve maddelerinden sıklıkla bahsediliyor olması öğrencinin fikhî meleke ve kavrayışının gelişimi açısından oldukça yararlı bir tercih olmuştur.

8- Ünlü Mâlikî hukukçusu İbn-i Rüşd el-Hafid’in 65 kitaptan oluşan *Bidâyetü’l-müctehid ve nihâyetü’l-muktesid* adlı meşhur mukayeseli eseri bağlamında klasik fıkıh eserlerinin sistematüğini konu edinmesi, alanı tanyabilmeleri açısından öğrenciler için oldukça yararlı olmuştur.

9- Hanefî, Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine ilişkin bazı müellif isimleri ve eserlerinin adı verilirken, istisnasız eserin kaç cilt olduğu ile müelliflerin hiç değilse ölüm tarihleri hicrî ve milâdî olarak verilseydi öğrenciler için daha yararlı olurdu (Çeker, 2016, 33-36).

10- Hıyâr/Muhayyerlik, ribâ, sarf, karz, selem/selef, şüf’a, istisnâ’, hibe, ved’â, vekâlet, havâle, kefâlet ve rehin gibi önemli bazı fikhî kavramların Arapçalarının yazılmış olması öğrenciler için daha yararlı ve daha öğretici olmuştur.

11- Kitapta yer alan “akitlerde ta’lik ve izâfe”, “safkateyn”, “akitlerde nefâz, mevkûfiyet ve lüzûm” ile “şuf’anın hikmeti” konulu *okuma parçaları* öğrenciler için yararlı ve pekiştirici olmuştur.

12- Kitabın editörü Bayram Biçer, yazara oldukça başarılı bir *editoryal hizmet* sunmayı başarmıştır. Elimizdeki baskı, kitabın 9’uncu baskısı olup neredeyse kitapta editoryal herhangi bir hata bulunmamaktadır. Bununla birlikte bundan sonraki baskılarda tespitlerimiz yazarca dikkate alınırsa kitap hem İlahiyat hem de İslami İlimler Fakülteleri talebeleri için sahasında daha yararlı bir ders kitabı olabileceğini düşünmekteyiz.

